

Samen onderzoeken hoe verandering in de fysieke leefomgeving bijdragen aan goed wonen, welzijn en zorg

Eerste inzichten uit fase 1 en uitnodiging voor fase 2

Hoe draagt de fysieke leefomgeving bij aan de kwaliteit van leven van bewoners, het werkplezier van professionals en de kwaliteit van zorg? En welke rol speelt bewonersparticipatie bij veranderingen in de woonomgeving?

Met dit onderzoeksproject onderzoekt het Kenniscentrum Maatschappelijke Innovatie Flevoland van hogeschool Windesheim samen met zorgorganisaties, bewoners, naasten en professionals hoe veranderingen in de fysieke leefomgeving worden ervaren. Het gaat daarbij om aanpassingen zoals verbouwingen, nieuwbouw, herinrichting van ruimtes en de inzet van technologie. Het doel is om kennis te ontwikkelen die organisaties ondersteunt bij toekomstige keuzes rondom huisvesting, ondersteuning, zorg en bewonersparticipatie.

Hoewel organisaties regelmatig investeren in verbouwingen, nieuwbouw en andere aanpassingen van de fysieke leefomgeving, is nog beperkt bekend wat deze veranderingen betekenen voor de kwaliteit van leven van bewoners en de werkbeleving van zorgprofessionals. Wetenschappelijk onderzoek naar deze relatie binnen de gehandicaptenzorg is schaars. Dit onderzoek wil bijdragen aan het vergroten van die kennis, zodat toekomstige keuzes beter kunnen worden onderbouwd.

Eerste inzichten uit fase 1

Op basis van de data die tot nu toe is verzameld, kunnen we voorzichtig enkele eerste inzichten delen. Hoewel de resultaten nog voorlopig zijn en in fase 2 verder worden verdiept, laten de analyses al een aantal patronen zien die in meerdere organisaties terugkomen.

Een eerste inzicht is dat fysieke veranderingen vaak worden ingezet met duidelijke doelen voor ogen: meer zelfstandigheid voor bewoners, meer rust en veiligheid, betere ondersteuning en de mogelijkheid om langer op een vertrouwde plek te blijven wonen. Tegelijkertijd blijkt dat organisaties na een verhuizing of verbouwing vaak vooral gericht zijn op de uitvoering en het wennen aan de nieuwe situatie. Daardoor is er niet altijd ruimte om systematisch stil te staan bij de vraag wat de veranderingen bewoners en medewerkers daadwerkelijk hebben opgeleverd.

Juist daar lijkt het onderzoek meerwaarde te bieden. Het creëert een moment om ervaringen te verzamelen, gezamenlijk te reflecteren en zichtbaar te maken welke veranderingen worden ervaren.

"Doordat de badkamer nu aan de slaapkamer grenst, wat verder weg van de woonkamer, blijven de begeleiders erbij. Bijkomend voordeel is dat er hierdoor even één-op-één tijd is tussen bewoner en begeleider."

"Bewoners zijn nu zelf verantwoordelijk voor het aannemen van post en pakjes."

"Er wordt weer twee keer in de week gekookt in de gezamenlijke ruimtes."

Deze voorbeelden laten zien hoe veranderingen in de woonomgeving kunnen doorwerken in zelfstandigheid, dagelijkse routines en sociale contacten.

Ook de inzet van technologie is in fase 1 genoemd als een manier om privacy, veiligheid en nachtrust te ondersteunen.

“Doordat we nu werken met druppels, heeft deze bewoner ook de mogelijkheid om zijn kamer af te sluiten. “

“Je ziet dat er wel wat rust in is gekomen. Technologie ondersteunt privacy, veiligheid en nachtrust.”

Daarnaast bieden gesprekken inzicht in de betekenis van bewonersparticipatie. Organisaties worden zich bewuster van de verschillende manieren waarop bewoners betrokken kunnen worden bij veranderingen in hun woonomgeving.

“We zijn toen met een paar bewoners naar de meubelwinkel geweest. Dit kwam eigenlijk toevallig zo uit; zij waren op de woning en wilden wel mee.”

De eerste resultaten laten zien dat beperkte betrokkenheid kan leiden tot gemiste behoeften en herstelgesprekken achteraf, terwijl goede participatie kan bijdragen aan draagvlak, tevredenheid en een beter passend eindresultaat.

“Hoe zorgen we ervoor dat het tuintje van een van de bewoners er na de verbouwing weer precies hetzelfde uitziet? Dan doen we het gewoon samen.”

Tegelijkertijd blijkt dat participatie vaak ingewikkeld is en soms ook spanning kan oproepen. Organisaties zoeken naar manieren om bewoners tijdig te informeren en te betrekken, zonder onnodige onrust te veroorzaken.

“Als je bewoners vertelt: over een half jaar gaan we dit doen, dan ontstaat er een soort paniek.”

“Er waren denk ik al 16 jaar plannen voor nieuwbouw. We zijn jaren terug ook wel betrokken geweest om mee te denken in bouwgroepjes. De ontwerpen zijn denk ik wel een stuk of twintig keer veranderd..”

De eerste analyses suggereren dat goede afstemming en passende vormen van participatie kunnen bijdragen aan meer draagvlak, tevredenheid en een woonomgeving die beter aansluit bij wat bewoners belangrijk vinden.

Wat leveren deze inzichten op voor de praktijk?

De voorlopige resultaten laten zien dat veranderingen in de fysieke leefomgeving verder reiken dan gebouwen alleen. Ze hebben invloed op zelfbepaling, privacy, sociale relaties, welzijn en de manier waarop ondersteuning wordt geboden. Voorbeelden die in de interviews naar voren komen zijn onder andere het gebruik van slimme technologie, de inrichting van gemeenschappelijke ruimtes en de indeling van gebouwen.

Door deze ervaringen te onderzoeken, ontstaat kennis die organisaties kan helpen bij toekomstige keuzes over huisvesting, ondersteuning en bewonersparticipatie. Daarmee draagt

het onderzoek niet alleen bij aan beter inzicht in bestaande veranderingen, maar ook aan beter onderbouwde keuzes voor toekomstige ontwikkelingen.

Verdieping in fase 2

De eerste gesprekken met locatiemanagers en teamleiders geven een eerste beeld en geven richting aan de verdieping in fase 2. Hoe ervaren bewoners deze veranderingen zelf? Welke effecten zijn voor hen het meest betekenisvol? Welke rol spelen naasten en begeleiders daarbij? En hoe werken veranderingen in de fysieke leefomgeving door in de kwaliteit van bestaan van bewoners en in de ondersteuning die zij ontvangen?

Deze vragen staan centraal in fase 2 van het onderzoek.

In deze fase gaan we met bewoners, naasten en begeleiders in gesprek over hun ervaringen. Door verschillende perspectieven samen te brengen, ontstaat een rijker beeld van wat fysieke veranderingen betekenen in het dagelijks leven en welke factoren bijdragen aan een positieve woon- en leefomgeving.

Praktische inzet van deelnemende organisaties

Voor organisaties die deelnemen aan fase 2 start het onderzoek met een voorbereidend gesprek van ongeveer 1,5 uur met het onderzoeksteam. Hierin worden de planning, communicatie, werving van deelnemers en praktische randvoorwaarden afgestemd.

Vervolgens ondersteunt de organisatie bij de werving van bewoners, naasten en begeleiders en bij het plannen van gesprekken. De dataverzameling zelf wordt uitgevoerd door het onderzoeksteam en bestaat uit wandelgesprekken met bewoners en/of naasten en een focusgroep of interviews met begeleiders.

Als richtlijn worden per locatie ongeveer tien bewoners, tien naasten en tien begeleiders betrokken. De rol van de organisatie bestaat vooral uit het faciliteren van contact, het beschikbaar stellen van ruimtes en het ondersteunen van de planning.

Zorgvuldige uitvoering

Een zorgvuldige uitvoering van het onderzoek staat centraal. Daarom maken we vooraf gezamenlijke afspraken over onderwerpen zoals vrijwillige deelname, informatievoorziening, toestemming, wilsbekwaamheid en de ondersteuning van deelnemers wanneer gesprekken emoties oproepen.

Door deze onderwerpen vooraf te bespreken, ontstaat een helder beeld van verwachtingen, verantwoordelijkheden en randvoorwaarden. Zo zorgen we samen voor een zorgvuldig en prettig onderzoeksproces.